

Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni erakorralise avaliku istungi protokoll nr 164

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 07. september 2026

Algus 13.00, lõpp 14.43

Juhataja: Urmas Reinsalu (esimees)

Protokollija: Laura Joanna Kuum (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Allas, Vadim Belobrovstsev, Diana Ingerainen, Toomas Järveoja, Evelin Poolamets, Tanel Tein

Komisjoni ametnikud: Ly Oper (nõunik)

Puudus: Kristo Enn Vaga

Kutsutud: Kaitseministeeriumi kaitsevõime asekanstler Kadri Peeters, Riigi

Kaitseinvesteeringute Keskuse peadirektor Elmar Vaher, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse peadirektori asetäitja (hangete valdkond) Asko Kivinuk, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse meediasuhete ekspert Andra Nõlvak, Riigikontrolli peakontrolör Ines Metsalu-Nurminen, Riigikontrolli kommunikatsioonijuht Priit Simson ning Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna infonõunik Maiki Vaikla (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Riigikontrolli kontrolliaruande "Riigi 2025. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus (Kaitseministeeriumi osa)" kordusarutelu
2. Info ja muud küsimused

1. Riigikontrolli kontrolliaruande "Riigi 2025. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus (Kaitseministeeriumi osa)" kordusarutelu

Komisjoni avalik päevakorrapunkt on järelvaadatav Riigikogu YouTube'i kanalil ([link videole](#))

Urmas Reinsalu juhatas päevakorrapunkti sisse ja andis sõna kutsutud külalistele.

Kadri Peeters selgitas, et Kaitseministeerium palus komisjoni küsitud dokumentide esitamise tähtaega pikendada 11. septembrini, kuna Riigikontrolli auditi põhjal koostatud tegevuskava on täiendamisel ning teiste dokumentide koondamine võtab aega.

Urmas Reinsalu palus komisjoni poolt varem küsitud dokumendid edastada võimalikult kiiresti, märkides, et vahendamislepinguid on komisjon küsinud ka varem, sealhulgas 22. oktoobril 2025. Samuti palus ta täpsustada probleemse tarnijaga sõlmitud lepingu Riigikontrollile edastamist.

Kadri Peeters kinnitas, et kõnealuse lepingu edastas Riigikontrollile Riigi

Kaitseinvesteeringute Keskus (RKIK).

Elmar Vaher selgitas, et lepingud sisaldavad konfidentsiaalsusklausleid, mistõttu tuleb hinnata, kas neid saab komisjonile täies mahus esitada ilma lepingulisi kohustusi rikkumata ja käimasolevat kohtumenetlust kahjustamata. Ta märkis, et RKIK konsulteerib selles küsimuses advokaadiga ning esitab komisjonile vastuse 11. septembriks.

Urmas Reinsalu palus täpsustada, kas lepingutes sisalduvad konfidentsiaalsusklauslid võivad piirata dokumentide edastamist teistele riigiasutustele ja Riigikogu komisjonile, märkides, et tegemist ei ole riigisaladusega.

Elmar Vaher kinnitas, et tegemist ei ole riigisaladusega ning RKIK hindab dokumentide komisjonile edastamise võimalusi.

Urmas Reinsalu palus täpsustada Kaitseministeeriumi seisukohta lepingute komisjonile esitamise kohta, arvestades RKIK-i viidet konfidentsiaalsusklauslitele ja võimalikule mõjule käimasolevatele kohtumenetlustele.

Kadri Peeters kinnitas, et küsitud dokumendid esitatakse komisjonile, kuid sellisel kujul, mis ei kahjusta Eesti riigi huve edasistes menetlustes. Ta selgitas, et kõnealuse lepingu konfidentsiaalsussäte puudutab ärisaladust, mitte riigisaladust.

Urmas Reinsalu märkis, et ärisaladust sisaldavaid lepinguid on Riigikogus käsitletud ka varem, tuues näiteks Eesti Vabariigi Valitsuse ja TAAS-Israel Industries Ltd. vahel sõlmitud relvahankelepingu. Ta leidis, et konfidentsiaalse teabe kaitseks on võimalik rakendada vastavat juurdepääsukorda, sealhulgas võtta komisjoni liikmetelt kohustus teavet kolmandatele isikutele mitte avaldada.

Anti Allas palus selgitada, kas lepingute konfidentsiaalsuse küsimusi ja nendega seotud põhimõtteid on arutatud ühiselt Kaitseministeeriumi ja RKIK-i tasandil või on see jäetud RKIK-i otsustada.

Elmar Vaher selgitas, et tema teada ei arutatud lepingute sõlmimisel nende hilisemat Riigikogule esitamist ning konfidentsiaalsussätteid tulenesid ettevõtjate huvidest ja Ukraina toetamise meetmest. Ta rõhutas, et RKIK ei ole välistanud lepingute komisjonile esitamist ning hindab võimalust teha need kättesaadavaks ka täies ulatuses.

Elmar Vaher andis ülevaate RKIK-i kaudu Ukrainale laskemoona vahendamiseks sõlmitud lepingutest. Ta selgitas, et kokku on sõlmitud 19 lepingut 28 laskemoonatüübi kohta kogumahus 585 miljonit eurot, millest 346 miljoni euro ulatuses on laskemoona Ukrainale tarnitud. Kaks lepingut kogumahus 57 miljonit eurot on veel täitmisel ning nendega ei ole probleeme esinenud. E. Vaher märkis, et lõpetatud on 7 probleemset lepingut kogumahus 183 miljonit eurot, mille raames tehti ettemakseid 71,8 miljonit eurot. Viie lepingu puhul on RKIK pöördunud kohtusse või vahekohtusse ning kahe puhul valmistatakse menetluse alustamist ette. Ettemaksete tagasisaamiseks on esitatud nõudeid 60 miljoni euro ulatuses, lisaks 7,6 miljoni euro ulatuses leppetrahvinõudeid ja 1,1 miljoni euro ulatuses muid kahjunõudeid. Ta lisas, et kasutamata 111 miljonit eurot tuleb tagastada Euroopa rahutagamisrahastule (European Peace Facility, EPF), kuna vahendeid ei ole pärast kokkulepitud tarnetähtaja möödumist enam võimalik kasutada.

Urmas Reinsalu palus täpsustada, millal esitati probleemsete lepingutega seotud nõuded Harju Maakohtule ja rahvusvahelisele vahekohtule.

Elmar Vaher vastas, et nõuded esitati 2026. aastal ligikaudu samal ajal, mõnenädalase

vahega, tema mäletamist mööda aprillis või mais.

Urmus Reinsalu viitas Riigikontrolli andmetele, mille kohaselt kaeti 2025. aasta lõpus 14,5 miljoni euro ulatuses algselt Euroopa rahutagamisrahastu vahenditest rahastatud ettemakseid teiste doonorite vahenditega, kuna nende kasutamise tähtaeg oli pikem, ning palus selgitada, kas see puudutas vaidlusalust lepingut. Samuti küsis ta, milline on probleemsete ettemaksete staatus ja võimalik tagastamiskohustus pärast Euroopa rahutagamisrahastu vahendite kasutamise tähtaja möödumist.

Elmar Vaher selgitas, et kohtumenetluses nõutakse tagasi 60 miljonit eurot ning lisaks on probleemseid ettemakseid 11 miljoni euro ulatuses. Ta märkis, et Datasel S.r.l.-iga sõlmitud lepingu rahastamiseks kasutati lisaks Euroopa rahutagamisrahastu vahenditele ka kahe doonorriigi vahendeid ning kohtumenetluse tulemust ei ole praegu võimalik prognoosida.

Urmus Reinsalu palus selgitada, kas Euroopa Komisjoni hinnangul kuuluvad probleemsete lepingute alusel tehtud ja praegu kohtuvaidluste esemeks olevad ettemaksed tagastamisele või sõltub nende edasine käsitlemine kohtuvaidluste tulemustest.

Elmar Vaher selgitas, et Euroopa Komisjon saadab septembri lõpus Eestisse kolmeks päevaks uurimisrühma, et hinnata, kas Eesti riik ja RKIK on täitnud nõuetekohaselt oma hoolsuskohustust. Ta märkis, et RKIK esitab uurimisrühmale vajalikud materjalid ja selgitused ning peab vajalikuks kaasata ka asjaomaste protsessidega seotud endisi töötajaid.

Urmus Reinsalu viitas RKIK-i endise peadirektori Magnus-Valdemar Saare intervjuule ning palus selgitada, kas Ukraina abi vahendamise lepinguid puudutavad otsused langetati ministri tasandil. Samuti küsis ta Saare viidatud juhtumi kohta, kus RKIK-i ettepanek ja ministri tasandil tehtud otsus väidetavalt lahkesid ning see oli kirjalikult fikseeritud.

Kadri Peeters vastas, et alustas Kaitseministeeriumis tööd 12. mail 2025 ega osalenud kõnealustes aruteludes, mistõttu ei saa ta nende kohta hinnangut anda.

Urmus Reinsalu palus selgitada, kas vastab tõele Magnus-Valdemar Saare väide, et Ukraina abi vahendamise lepingud esitati kaitseministrile, ning küsis, kas ja millal anti need Kaitseministeeriumile üle.

Kadri Peeters selgitas, et tema ei ole kõnealuseid lepinguid näinud, kuna lepingutega tegelemine kuulub RKIK-i vastutusalasse. Teiste Kaitseministeeriumi ametnike või ministri lepingutega tutvumise kohta ei osanud ta selgitusi anda.

Urmus Reinsalu palus E. Vaheril selgitada, kas RKIK-i ettepanekud ja ministri tasandil tehtud otsused olid mõnel juhul erinevad ning kas ja millal edastas RKIK vahendamislepingud kaitseministrile.

Elmar Vaher vastas, et ei oska kommenteerida Magnus-Valdemar Saare väidet RKIK-i ja ministri seisukohtade lahknemise kohta. Ta selgitas, et sai RKIK-i juhina tööle asudes Hanno Pevkurilt paberkandjal Datasel S.r.l.-iga sõlmitud lepingud, mis olid kaitseministri sõnul välja printitud 2025. aasta lõpus seoses lepingute lõpetamise küsimustega. E. Vaher märkis, et tavapärasel otsustusprotsessis ei esitata ministrile lepinguid, vaid RKIK esitab kantsleri koordinatsioonikoosolekule ja ministri otsustuskoosolekule otsustamiseks vajalikku teavet märgukirjade ja nende lisamaterjalide kaudu.

Urmus Reinsalu palus selgitada, kas RKIK-i käsutuses on Eesti julgeolekuasutustelt või muudest allikatest saadud kirjalikku taustakontrolli teavet Datasel S.r.l.-i, Neco Defence Munitions Private Limitedi ja Miava Capital Ltd. või teiste Ukraina abi vahendamisega seotud lepingupartnerite kohta.

Elmar Vaher vastas, et RKIK-i käsutuses sellist teavet ei ole. Ta märkis, et on Datasel S.r.l.-iga seoses pöördunud Kaitsepolitseiameti poole ja palunud ettevõttega seotud asjaolusid hinnata, kuid ei ole sealt hinnangut saanud.

Urmas Reinsalu palus täpsustada, kas Eestis käimasolev kriminaalmenetlus puudutab vahendamislepinguid või Riigikontrolli auditis käsitletud raamatupidamisreeglite võimalikke rikkumisi.

Elmar Vaher vastas, et tema teada puudutab kriminaalmenetlus raamatupidamisreeglitega seotud küsimusi. Ta lisas, et riigi peaprokuröri sõnul analüüsib prokuratuur ka Riigikontrolli auditis esitatud tähelepanekuid.

Urmas Reinsalu palus selgitada, kas RKIK-i dokumentide ja muu säilinud teabe põhjal on võimalik tuvastada, kuidas tekkis kontakt Datasel S.r.l.-i, Neco Defence Munitionsi ja Miava Capital Ltd.-ga ning kes vahendas nende jõudmist RKIK-i lepinguläbirääkimisteni.

Elmar Vaher selgitas, et ta ei ole 2024. aasta ja 2025. aasta alguse sündmuste kohta eraldi uurimist läbi viinud ega oska seetõttu öelda, kuidas nimetatud ettevõtetega esmane kontakt tekkis. Ta märkis, et varaseim tema käsutuses olev kirjalik teave pärineb 2024. aastast, mil RKIK-i töötajad külastasid Neco Defence Munitionsi, et veenduda ettevõtte olemasolus ja laskemoona tootmises. E. Vaher lisas, et Neco Defence Munitionsi, Datasel S.r.l.-i ja Miava Capital Ltd. lepingueelsete läbirääkimistega seotud olemasolev teave on edastatud RKIK-i esindavale vandeadvokaadile.

Diana Ingerainen palus selgitada, kas sarnaste probleemide ennetamiseks oleks vaja muuta kehtivat regulatsiooni ning kas Kaitseministeeriumil on piisav võimekus taustakontrolliga seotud koostöö koordineerimiseks.

Elmar Vaher leidis, et õigusruumi muutmiseks on praegu ennatlik ettepanekuid teha ning esmalt tuleb tagada kehtivate reeglite järgimine. Ta märkis, et RKIK-il on hangete ja lepingupartnerite taustakontrolliks olemas võimalused, mida ei ole tema hinnangul seni piisavalt kasutatud, sealhulgas koostöö Kaitsepolitseiameti ja Kaitseväe luurekeskusega. E. Vaheri sõnul ei ole tema ametiajal ilmnenud õiguslikke ega muid takistusi taustakontrollide tegemiseks või nimetatud asutustega koostööks.

Kadri Peeters lisas, et Kaitseministeerium töötab tegevuskava raames välja kaitseotstarbelise varustuse vahendamise põhimõtteid, sealhulgas vahendamise tingimusi ja Eesti riigieelarvele tekkivate riskide käsitlemist. Põhimõtted on kavas välja töötada lähima ühe-kahe kuu jooksul.

Anti Allas palus selgitada, kelle kaasamisel oleks võimalik saada terviklik ülevaade varasematest otsustest, ning küsis Riigikontrollilt, millisesse ajavahemikku jäävad auditis tuvastatud olulisemad probleemid.

Kadri Peeters leidis, et tervikliku ülevaate saamiseks tuleks selgitusi küsida inimestelt, kes kõnealuste otsuste tegemises osalesid.

Ines Metsalu-Nurminen selgitas, et Riigikontroll on juhtinud Kaitseministeeriumi valitsemisala varade ja varude arvestuse probleemidele tähelepanu juba viimased viis-kuus aastat ning neid käsitleti ka eelmises, 2024. aastat puudutanud auditis. Ta märkis, et kaitseotstarbelise abi vahendamisega seotud probleemid jõudsid Riigikontrolli auditit tähelepanu alla esmakordselt 2024. aastat käsitletud auditis.

Urmas Reinsalu palus täpsustada, millal toimus RKIK-i töötajate visiit Neco Defence Munitionsi juurde, kes visiidil osalesid ning mida tuvastati ettevõtte laskemoona tootmise ja

tootmisvõimekuse kohta.

Elmar Vaher selgitas, et visiidi kohta on koostatud memo, milles on üldiselt kirjeldatud ettevõtte toodetavaid laskemoonatüüpe ja tootmisvõimekust. Ta märkis, et RKIK-i visiidil osalenud töötajad on teada ning lubas visiidi aega, osalejaid ja tulemusi puudutava täpsema teabe komisjonile hiljem esitada.

Urmas Reinsalu palus kinnitada, et esimene vahendamisleping sõlmiti 2024. aasta augustis. Ta viitas India meedias 2024. aasta mais avaldatud teabele Neco Groupi ja Anand Jayaswaliga seotud rahapesumenetluse kohta ning palus selgitada, kas RKIK oli enne lepingu sõlmimist ja ettemaksete tegemist sellest teabest teadlik ning kas sellised asjaolud oleksid pidanud mõjutama lepingupartneri suhtes tehtavat hoolsuskontrolli.

Elmar Vaher kinnitas, et esimene leping sõlmiti 2024. aasta augustis, kuid märkis, et tal puudub teave selle kohta, kas RKIK oli lepingu sõlmimise ajal nimetatud asjaoludest teadlik.

Urmas Reinsalu palus täiendavalt selgitada, kas RKIK on praeguseks kogunud Datasel S.r.l.-i, selle ematööstuse Neco Defence Munitionsi, Miava Capital Ltd. ning nende ettevõtetega seotud isikute kohta taustateavet, mida oleks võimalik kasutada ka käimasolevas kohtuvaidluses.

Elmar Vaher selgitas, et RKIK-i käsutuses on ulatuslik teave ning kohtumenetluse käigus on uuritud ka 2024. aastale ja sellele eelnenud perioodile jäävaid asjaolusid, et koguda RKIK-i seisukohti toetavaid tõendeid ja argumente. Ta rõhutas siiski, et ei ole kõigi mahukates kohtutoimikutes sisalduvate materjalidega isiklikult kursis.

Urmas Reinsalu palus selgitada, kas RKIK-il on teavet probleemsete lepingute alusel tehtud ettemaksete edasise liikumise ja kasutamise kohta, sealhulgas kas ja millises ulatuses on vahendid jõudnud Datasel S.r.l.-i või Neco Defence Munitionsiga seotud ettevõtete kontrolli alla ning millises ulatuses on nende eest toodetud lepingutingimustele mittevastavat kaupa.

Elmar Vaher vastas, et RKIK-il puudub õigus raha liikumist jälitada ning tema käsutuses ei ole teavet selle kohta, kus kõnealused vahendid praegu asuvad või kelle kontrolli all need on.

Anti Allas palus Riigikontrollil täpsustada, milliste varasemate Kaitseministeeriumi ja Kaitseväe juhtide ametiaega auditis tuvastatud probleemid puudutavad, et hinnata, keda oleks otstarbekas kutsuda komisjoni jätkuistungile.

Ines Metsalu-Nurminen selgitas, et osa auditis käsitletud probleemidest on pikaajalised ning ulatuvad mitme kaitseministri, kantsleri ja Kaitseväe juhataja ametiaega. Ta märkis, et Ukraina abi vahendamisega seotud probleemide ajalugu on lühem, kuna tarnijatega sõlmiti lepingud valdavalt aastatel 2024–2025.

Anti Allas märkis, et vahendamislepingute sõlmimise algusperioodil olid Kaitseministeeriumi kantsler Kusti Salm ja Kaitseväe juhataja Martin Herem.

Urmas Reinsalu palus Asko Kivinukil täpsustada, millal ta asus RKIK-is hangete valdkonna eest vastutama ning milline oli tema varasem kokkupuude hangetega.

Asko Kivinuk selgitas, et liitus 2025. aasta septembris uuesti RKIK-iga peadirektori asetäitjana, vastutades esialgu välissuhtluse ja kaitsetööstusparkide arendamise eest. Hangete valdkonna eest vastutab ta alates 2026. aasta maist ning varasemalt on ta RKIK-is töötanud ka kategooriajuhina.

Urmas Reinsalu palus selgitada, kas RKIK on probleemsete vahendamislepingute asjaolude väljaselgitamiseks korraldanud sisekontrolli või muu menetluse ning kas praegustelt või

endistelt töötajatelt on küsitud selgitusi selle kohta, kuidas kontakt lepingupartneritega tekkis. **Elmar Vaher** selgitas, et tegi 2026. aasta veebruari lõpus või märtsi alguses kaitseministrile ettepaneku korraldada RKIK-is finantsaudit, kuid Riigikontrolli auditi kattuva fookuse tõttu eraldi auditit ei tehtud. Distsiplinaarmenetlust ei ole alustatud. Ta märkis, et osa juhtumiga seotud töötajatest töötab endiselt RKIK-is ning RKIK-i lepinguline vandeadvokaat on kohtumenetluse tarbeks küsitlenud kolme inimest, kellel võib olla teavet lepingupartneriga kontakti tekkimise kohta. E. Vaher lisas, et ei ole nende küsitluste materjalidega tutvunud ega oska seetõttu öelda, kuidas kontakt tekkis või kes seda vahendas.

Evelin Poolamets palus selgitada, milline on probleemse lepingu alusel valmistatud laskemoona praegune seisund, kas selle kvaliteeti ja väärtust on hinnatud ning millised kulud kaasnevad selle hoiustamisega.

Elmar Vaher selgitas, et ettevõtte valmistab osa mürskudest, kuid Eesti riik ei ole neid vastu võtnud, kuna need ei ole kompleksed ega vasta kvaliteedinõuetele ning neid käsitletakse pooltoodetena. Mürske hoiustatakse välisriigis RKIK-i korraldatud hoiustamislepingu alusel, et säilitada nende võimalik rahaline väärtus ja võimalus arvestada need kohtumenetluses nõude katteks. Ta märkis, et mürskude väärtuse ekspertiisi ei ole veel tehtud, kuid tõenäoliselt tuleb seda teha kohtumenetluse käigus.

Urmas Reinsalu palus täpsustada hoiustatavate mürskude kogust.

Elmar Vaher vastas, et RKIK-ile on mürskude arv teada, kuid ta ei osanud seda istungil öelda. Ta lisas, et mürske hoiustatakse mitmes konteineris ning hiljuti on tehtud nende kohtvaatlus, kuid täpsemat inventuuri ja ekspertiisi ei ole veel tehtud.

Evelin Poolamets palus täpsustada, kui suured on mürskude hoiustamise kulud.

Elmar Vaher vastas, et hoiustamise eest tasutakse tema mäletamist mööda ligikaudu 20 000 eurot kuus.

Urmas Reinsalu palus selgitada, miks ei kasutatud probleemsete vahendamislepingute puhul finantsriskide maandamise meetmeid, nagu akreditiiv, pangagarantiid või kauba eelnev kontroll, ning kas selliste meetmete kasutamata jätmine oli tavapärane ka teiste vahendamislepingute puhul.

Asko Kivinuk selgitas, et 19 vahendamislepingu finantseerimistingimused olid erinevad: kasutati muu hulgas 30- ja 50-protsendilisi ettemakseid ning osade lepingute puhul ka akreditiivi. Ta ei osanud selgitada, millistel kaalutlustel konkreetsete lepingute puhul riskide maandamise meetmeid ei rakendatud. A. Kivinuk lisas, et praegustes suuremates hankemenetlustes eelistatakse muu hulgas riikidevahelisi tehinguid ning ettevõtjatelt küsitakse finantsvõimekust ja tehnoloogilist suutlikkust tõendavaid kinnitusi.

Urmas Reinsalu palus täpsustada, milline oli RKIK-i toonane kaalutlus riskide võtmisel ja kas sellist praktikat kasutatakse ka praegu.

Elmar Vaher märkis, et toonaseid kaalutlusi saaksid selgitada RKIK-i endine peadirektor ja peadirektori asetäitja ning Kaitseministeeriumi esindajad, kes osalesid protsessis selle algusest alates.

Urmas Reinsalu palus Riigikontrollil täpsustada, kas 2024. aasta auditis välja toodud puudused RKIK-i kaupade vastuvõtmise dokumentides ja muudes ostudokumentides puudutasid Datasel S.r.l.-iga sõlmitud vahendamislepinguid või muid hankeid.

Ines Metsalu-Nurminen selgitas, et eelmise aasta auditis rahvusvahelise vahendamise lepinguid ei kontrollitud ning nimetatud puudused tuvastati siseriiklike vahendite eest

Kaitsevæele tehtud hangete valimis.

Urmus Reinsalu palus seejärel selgitada Datasel S.r.l.-iga sõlmitud lepingute mahtu ja ettemaksete osakaalu ning põhjuseid, miks sama ettevõttega sõlmiti järjest mitu lepingut olukorras, kus varasemate lepingute tarned ei olnud veel lõpule viidud.

Elmar Vaher märkis, et tema mäletamist mööda moodustasid ettemaksed ligikaudu 50% lepingute kogumahust. Ta selgitas, et Datasel S.r.l.-iga sõlmiti järjest viis lepingut: esimene 2024. aasta augustis tähtajaga sama aasta detsembris, kuid juba oktoobris sõlmiti järgmine leping enne esimese tarne lõpuleviimist. Samuti sõlmiti 2024. aasta detsembris leping tarneajaga 2025. aasta märtsis ning veel samal kuul uus leping sama tarneajaga. E. Vaher märkis, et olemasolevatest materjalidest ei ole talle selgunud, millistel kaalutlustel selliselt järjestikuseid lepinguid sõlmiti.

Urmus Reinsalu palus täpsustada, kas Datasel S.r.l.-iga 2024. aasta augustist kuni 2025. aasta kevadeni sõlmitud lepinguid käsitleti eraldi ministri otsustuskoosolekutel.

Kadri Peeters vastas, et alates tema ametisse asumisest 12. mail 2025 ei ole seda teemat ministri otsustuskoosolekul käsitletud ning tema ei ole kõnealuseid lepinguid näinud.

Varasema perioodi kohta ei osanud ta selgitusi anda.

Urmus Reinsalu palus täpsustada, kes oli K. Peetersi eelkäija ning kas temalt on kõnealuste lepingute kohta selgitusi küsitud.

Kadri Peeters vastas, et tema eelkäija kaitseplaneerimise asekanstlerina oli Tiina Uudeberg, kes on praegu Justiitsministeeriumi kanstler. Ta märkis, et ei ole T. Uudebergiga sel teemal rääkinud.

Urmus Reinsalu palus Riigikontrollil täpsustada Ukraina abi vahendamise rahalist mahtu ja senist täitmist.

Ines Metsalu-Nurminen selgitas, et 2025. aasta lõpuks oli doonoritelt ja Euroopa Komisjonilt RKIK-ile laekunud ettemakseid ligikaudu 650 miljonit eurot ning selleks ajaks oli Ukrainasse tarnitud kaupa ligikaudu 350 miljoni euro väärtuses. Ta märkis, et osa ülejäänud vahenditest tuleb kasutusperioodi lõppemise tõttu doonoritele ja Euroopa Komisjonile tagastada ning osa lepinguid on veel täitmisel. Tagastamisele kuuluva summa suurust ei osanud ta täpsustada.

Urmus Reinsalu palus selgitada, kas Riigikontroll on hinnanud vahendamislepingutes kokku lepitud hindade kujunemist ja nende vastavust soetatava laskemoona kogustele ning kas lepingute hinnastamisel oli kasutusel kindel meetodika.

Ines Metsalu-Nurminen vastas, et lepingute põhjalikum analüüs seisab Riigikontrollil veel ees, mistõttu ei ole praegu võimalik hinnata, millise loogika alusel lepingute hinnad kujunesid.

Urmus Reinsalu palus Elmar Vaheril täpsustada, kes pidas RKIK-i poolt Datasel S.r.l.-iga seotud läbirääkimisi, kuidas kujunesid lepingutes kokku lepitud kogused ja hinnad ning kellega peeti läbirääkimisi teise lepingupoole esindajatena.

Elmar Vaher selgitas, et detailsemaid läbirääkimisi juhtis tollane RKIK-i kategooriajuht Ramil Lipp ning läbirääkimistega olid seotud ka tollane peadirektor ja peadirektori asetäitja Katri Raudsepp. Ta märkis, et tal puudub täpsem teave hindade ja koguste kujunemise ning teise lepingupoole läbirääkijate kohta ning ta ei ole võrrelnud lepingutes toodud mürskude hindu toonase turuhinnaga.

Urmus Reinsalu küsis, kas lepinguhindade võrdlemine toonase turuhinnaga oleks praegu põhjendatud.

Elmar Vaher leidis, et see ei ole praeguses etapis enam esmatähtis, kuna laskemoona Ukrainale tarnimine nende lepingute alusel ei ole enam võimalik ning RKIK-i eesmärk on Harju Maakohtus ja vahekohtumenetluses tehtud ettemaksed tagasi saada.

Urmes Reinsalu palus selgitada, milline on RKIK-is lepingu alusel tehtava ettemakse kinnitamise protsess ja millisel tasandil tehakse makseotsus.

Asko Kivinuk selgitas, et ettemakse tegemise tingimused määratakse juba lepingus. Pärast lepingu sõlmimist ja ettemaksuarve saamist edastab lepingu kontaktisik, üldjuhul kategooriajuht, arve finantsosakonnale, kus kontrollitakse selle vastavust lepingule ja tehakse makse. Eraldi sisulist otsust ettemakse tegemiseks selles etapis ei langetata.

Urmes Reinsalu palus täpsustada, kes allkirjastasid RKIK-i poolt kõnealused lepingud.

Asko Kivinuk vastas, et lepingud allkirjastas kas RKIK-i peadirektor või peadirektori asetäitja.

Urmes Reinsalu palus täpsustada Miava Capital Ltd., Datasel S.r.l.-i ja Neco Defence Munitionsi omavahelisi seoseid ning nende rolli RKIK-i sõlmitud lepingutes ja käimasolevates kohtuvaidlustes.

Asko Kivinuk selgitas, et Miava Capital Ltd. ja Datasel S.r.l.-iga on sõlmitud eraldi lepingud. Ta ei soovinud ettevõtete omavahelisi suhteid ja Neco Defence Munitionsi rolli täpsemalt kommenteerida, kuna need küsimused on osa käimasolevatest kohtuvaidlustest.

Elmar Vaher täpsustas, et lõpetatud on seitse probleemset lepingut, millega seotud ettemaksed ulatuvad 71,8 miljoni euroni. Viie lepingu puhul on pöördutud kohtusse või vahekohtusse ning kahe puhul valmistatakse menetluse alustamist ette. Ta märkis, et Miava Capital Ltd.-iga on sõlmitud üks leping ning ülejäänud probleemsed lepingud on sõlmitud Datasel S.r.l.-iga.

Asko Kivinuk kinnitas, et Neco Defence Munitions on samuti kohtumenetluse osapool, kuid ei täpsustanud ettevõtte rolli, kuna see puudutab vaidluse sisu.

Elmar Vaher lisas, et RKIK-i üks eesmärke kohtuvaidluses on tõendada Neco Defence Munitionsi seost Datasel S.r.l.-iga. Miava Capital Ltd. ja Neco Defence Munitionsi võimaliku seose kohta ei osanud ta istungil vastata ning lubas selle kohta komisjonile täiendava vastuse esitada.

Anti Allas palus selgitada, kui levinud on kehtivate relvahankalepingute puhul konfidentsiaalsusnõuded, mis piiravad ka lepingupartneri nime avaldamist, ning kui suur osa lepingutest on selliste tingimustega kaetud.

Elmar Vaher selgitas, et enamik suurtest relvahankalepingutest sisaldab konfidentsiaalsussätteid, mis võivad hõlmata muu hulgas ettevõtte nime, hinda, tarnekohta ja muid lepinguandmeid ning mille rikkumisega võivad kaasneda leppetrahvid. Ta ei osanud konfidentsiaalsussätetega lepingute osakaalu istungil täpsustada, kuid pakkus võimalust esitada komisjonile näiteks viimase kuue kuu või 2026. aasta lepingute põhjal vastav ülevaade.

Evelin Poolamets palus RKIK-i peadirektoril hinnata, kas Datasel S.r.l.-iga lepingute sõlmimisel järgiti nõuetekohaselt hanke-, finants- ja riskijuhtimise põhimõtteid ning milliseid meetmeid on rakendatud sarnaste probleemide vältimiseks.

Elmar Vaher märkis, et tema käsutuses oleva teabe põhjal ei oleks ta sellist lepingut allkirjastanud, arvestades tehingu rahalist mahtu, varasema koostöökogemuse puudumist ning

asjaolu, et lepingupartner ei olnud tootja ja tegemist ei olnud riikidevahelise tehinguga. Ta selgitas, et riskide vähendamiseks eelistab RKIK praegu lepinguid otse tootjatega, varasema usaldusväärse taustaga ettevõtetega ning võimalusel riikidevahelisi tehinguid.

Kadri Peeters lisas, et Riigikontrolli tähelepanekutest lähtudes on täpsustatud riigieelarve seaduse § 11 ning Kaitseministeerium töötab välja põhimõtteid toetuste vahendamise edasiseks korraldamiseks.

Anti Allas palus selgitada, kas ja milliseid suuniseid on Kaitseministeerium andnud RKIK-ile kontrollimeetmete ja seniste tegevuspõhimõtete muutmiseks pärast vahendamislepingutega seotud probleemide ilmnemist.

Elmar Vaher selgitas, et kirjalikke suuniseid ei ole ta saanud, kuid ametisse asumisel oli üheks tema tegevuseesmärgiks RKIK-i sisekontrolli parandamine. Ta märkis, et kaitseminister Hanno Pevkur rõhutas nende esimesel kohtumisel vajadust kontrollimeetmeid tugevdada. E. Vaher tõi Riigikontrolli tähelepanekutele tuginedes esile vajaduse senisest paremini dokumenteerida lepingute sõlmimisega seotud tegevusi ja otsuseid, et neid oleks võimalik hiljem taasesitada ja analüüsida. Samuti märkis ta, et ettevõtjate taustakontrolliks on võimalik kasutada Kaitsepolitseiameti ja Kaitseväe luurekeskuse võimalusi.

Kadri Peeters täpsustas, et Kaitseministeerium teostab RKIK-i hanketegevuse üle järelevalvet. Ta selgitas, et toetuste vahendamine erineb hanketegevusest, kuna selle korraldus on olnud reguleerimata, kuid selle põhimõtteid on viimastel kuudel üle vaadatud ja muudetud. K. Peeters selgitas, et 2026. aastal ei ole tehtud otsuseid toetuste vahendamiseks, mistõttu ei ole selles küsimuses RKIK-ile ka uusi juhiseid antud.

Evelin Poolamets palus täpsustada, kui kaugele on jõutud Riigikontrolli ettepanekuga anda RKIK-i finantsjuhtimine ja -arvestus üle Kaitseministeeriumile.

Kadri Peeters selgitas, et ettepanekut arutatakse Kaitseministeeriumis, kuid otsust ei ole veel tehtud.

Urmas Reinsalu tänas kutsutud külalisi ja lõpetas istungi.

Otsustati:

1.1 RKIK-il esitada komisjonile järgmised materjalid ja kirjalikud täpsustused:

1. RKIK-i esindajate Neco Defence Munitionsi tootmiskohta tehtud visiidi kohta koostatud memo või muu kirjalik ülevaade.
2. Kirjalik täpsustus Neco Defence Munitionsi tootmiskohta tehtud visiidi kohta, sealhulgas:
 - visiidi toimumise aeg ja koht;
 - visiidil osalenud RKIK-i esindajad;
 - visiidi eesmärk ja tulemused;
 - millise laskemoona tootmine visiidi käigus tuvastati;
 - visiidi käigus tuvastatud tootmisvõimekus;
 - kas visiidi käigus tuvastati Datasel S.r.l.-iga sõlmitud lepingute täitmiseks mõeldud laskemoona või selle komponentide tegelik olemasolu ning millises valmidusastmes need olid.
3. Visiidi käigus või selle tulemusel koostatud muud dokumendid, milles kajastatakse Neco Defence Munitionsi tootmisvõimekust, toodangu olemasolu või võimekust täita Datasel S.r.l.-iga sõlmitud lepingutest tulenevaid kohustusi (konsensus: Anti Allas, Vadim Belobrovtsjev, Toomas Järveoja, Evelin Poolamets, Urmas Reinsalu, Tanel

Tein)

2. Info ja muud küsimused

Päevakorrapunkti ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Reinsalu
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Laura Joanna Kuum
protokollija